

Del 2:

Radio i Kosovo

DXN Tore Nilsen

I DX-News 4/2002 fortalte jeg litt fra mitt besøk på RTK, *Radio TV Kosovës*, i Pristina. Men radio i Kosovo er slett ikke bare RTK's *Radio Kosova* og *Radio Blue Sky*. FN's politikk fra starten var å åpne for mangfold, i direkte motsetning til de 10 årene under Milosevic' serbifiseringsregime før konflikten i 1999. Radio TV Pristina hadde i årene før 1989-90 en rolle som formidler av kosovo-albansk kultur, samt også programmer til den tyrkiske minoriteten.

På 90-tallet overtok serbisk fullstendig, registrert av myndighetene i Beograd, og for øvrig helt i tråd med den generelle politikken i provinsen. FN's politikk har på mange måter gått til motsatt ytterlighet: man har åpnet for så mange stasjoner som teknisk mulig.

FN og OSCE opererer i samarbeid, der OSCE (norsk OSSE: Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa) ivaretar medieforvaltningen, både den tekniske (frekvenstildeling og -kontroll) og det programmessige, gjennom [Temporary Media Commissioner](#), TMC, og Independent Media Support.

Egentlig er dette et stort medieeksperiment i demokratiets (forhåpentlige) tjeneste. For det første har den kosovo-albanske kulturen ingen særlig selvstendig medietradisjon. Kosovo har alltid vært okkupert av fremmede makter og vært en del av langt større riker, framfor alt det ottomanske (tyrkiske) imperiet, fra 1400-tallet fram til omlag 1. verdenskrig og siden den gang Serbia, senere Jugoslavia.

For det andre utløste den nasjonalistiske politikken til Milosevic på 90-tallet et intenst serberhat hos flertallet av kosovoalbanerne og flukt fra de offisielle radio- og TV-kanaler til fordel for 'tallerken'-mottak av utenlandske sendere (jeg tror Pristina har verdensrekord i tallerken-montasje).

Det regnes at 75% av befolkningen mottar satellittsendinger daglig). Ved utgangen av konfliktperioden og NATO's bombing av Kosovo og Serbia i 1999 oppsto og gjenoppsto kosovoalbaniske radio- og TV-stasjoner i kaotisk toppfart.

Høsten 1999 hadde provinsen 72 radio-stasjoner og 10 TV-stasjoner (og i tillegg et antall uregistrerte), stort sett for det albanske språkområdet. FN i samarbeid med KFOR og OSSE forsøkte å bringe en viss orden i kaoset, noe de ikke lyktes med før mot slutten av 2000. Da var en frekvensplan utarbeidet.

Sammen med 'codes of conduct' for virksomheten i presse, radio og TV utgjorde dette en basis for det tekniske og etiske reguleringsarbeid som er noe av grunnlaget for å bygge opp moderne, demokratiske medier i Kosovo.

Hva er så status? Over 50 private radio-stasjoner er til nå lisensiert, alt i FM-båndet. Kosovo er delt i 5 regioner, der hver region har rundt 12-15 radiostasjoner og 2-5 TV-stasjoner. I tillegg har KFOR sin egen stasjon, *Radio KFOR*, britenes BFBS er til stede med 2 kanaler, *BFBS 1* og *2*, *Radio France International* og *Deutsche Welle* er på plass, samt selvsagt amerikanernes *AFN* m. fl. (Et glimt fra denne type radio kan oppleves i DX-News 2/2002, om *Radio Viking*, norske KFOR's radio i Kosovo).

I alminnelighet er de private stasjonene begrenset til 300 W senderstyrke. To private stasjoner er likevel nasjonsdekkende gjennom flere senderanlegg, der de også har noe forhøyet effekt. De to er, i tillegg til RTK's to radiokanaler, *Radio 21* og *Radio Dukagjini*. Den siste med base i Peja i nordvest.

Et viktig hensyn bak tildelingen av flest mulige lisenser, er minoritetenes mulighet for å drive lokalradio. Dette har for såvidt lyktes; serberdrevet radio har f. eks. et høyere antall stasjoner og sendetimer enn deres befolkningsandel skulle tilsi. Men ser vi på programinnholdet, er det grunn til å stille spørsmål. Mange av de små stasjonene er avhengig av å tømme 'tomme' musikkprogrammer ut i eteren, uten særlig meget reelt programinnhold. De har ikke råd.

Staben ved [Radio Pandora](http://www.radiopandora.com/) i Gjahora i 2001. Stasjonen med tilhørende platestudio ble etablert med sveitsisk bistand i 1999. (Foto: <http://www.radiopandora.com/>)

Senderutstyret har de gjerne fått finansiert gjennom utenlandsk hjelp, stasjonene drives i stor grad av arbeidsløse yngre mennesker som holder det gående på dugnad, og innsatsen består i å mate computeren med musikk.

Vel, dette behøver jo ikke være verdiløst. Musikk kan være kultur, minoritetskultur, og det er viktig i et flerkulturelt samfunn å ha tilgang til sine egne musikkformer og - ikke minst - språket. Så FM-båndet i Kosovo er en spennende blanding av ultramoderne, global disco, 60- til 90-tallets europeisk og amerikanske 'oldies', balkan-pop på serbo-kroatisk, albansk tyrkiskinspirert tradisjonsmusikk og steril muzak.

Sannsynligvis vil det gå mot en sanering av tallet på stasjoner. En ting er programmerfaringene til nå, en annen - og viktigst - er vel de økonomiske hensyn. De private er henvist til reklamemarkedet, og dette er begrenset enn så lenge i Kosovo. Her har vel også TV-kanalene bedre kort på hånda. Det kan heller ikke være tvil om at båndene egentlig er overbefolket.

Kosovo har i underkant av 2 mill innbyggere. Flateinnholdet er som et norsk fylke. Kosovos multikulturelle samfunn tilsier et radio- og TV-mangfold, men det kan bli en utfordring stor nok å holde RTK og de andre nasjonsdekkende senderne gående i framtida. Finansieringen må bl. a. legges om fra internasjonal bistand til f. eks. lisens, offentlig budsjett og/eller reklamebasert finansiering.

Men, senest 27. mai i år åpnet *Radio K*, en multi-etnisk stasjon i Kosovo Polje vest for Pristina, et nytt program for romas og ashkali, minoriteter med bosetting i området. Stasjonen er støttet av OSSE og sender fra før både på albansk og serbisk.

Radio K. (Foto: Lubomir Kotek/OSCE)